

УДК 330.3:658.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/32.5>**Бойко Р.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-0217>

ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ МОНІТОРИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В РЕГІОНІ

У статті увага прикута до проблем регіональної політики розвитку інвестиційної діяльності в регіоні через формування сприятливого інвестиційного середовища. Аргументовано, що її формування та реалізація базуються на результатах відповідного моніторингу. Відтак, метою дослідження визначено формування методології моніторингу інвестиційного середовища в регіоні. Надано визначення поняття «моніторинг інвестиційного середовища» регіону. Визначено такі складові – характеристики інвестиційного середовища, як (1) виробничо-ресурсна, (2) інституційно-правова, (3) безпекова, (4) інфраструктурна та (5) макроекономічна. Ідентифіковано процедурні етапи моніторингу інвестиційного середовища регіону, що включають інституціалізацію практики моніторингу, визначення осіб, відповідальних за моніторинг, закріплення системи показників, формування бази даних експертів, розробки чітких регламентів для проведення опитування й оцінювання характеристик інвестиційного середовища та ін. Розроблено схему методології інвестиційного середовища регіону.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, інвестиції, інвестиційне середовище, інвестиційний клімат, методика аналізування, моніторинг.

Постановка проблеми. Інвестиційне середовище як інтегральна характеристика умов, які визначають мотивацію і можливості економічних агентів для інвестування, постійно змінюється і це закономірно, адже воно визначається великою чисельністю чинників, при тому як прямих і таких, що піддаються економічному аналізу, так і суто суб'єктивних, психологічного характеру, сприйняття і т. п. Не рідкі випадки, коли за стабільної й достатньо розвиненої економіки інвестиційна активність в ній залишалася не високою і навпаки інвестиції потоками йшли в країну, де економічна система нестабільна, а середовище господарювання – достатньо девіантне.

Відтак, в системі управління інвестиційним середовищем регіону / країни важливого значення набуває функція аналізу, а вже в її основі – моніторингу. Результати аналізування дозволяють стверджувати про якість інвестиційного середовища, а також про напрям і динаміку його зміни у бік покращення чи погіршення ситуації. Аналізування інвестиційного середовища дозволяє своєчасно ідентифікувати зародження кризової ситуації, послаблення в цілому чи за окремими конкретними чинниками / умовами, які впливові і продовжують набирати ваги в тій, чи іншій економічній системі. Це, своєю чергою, визначає зміни, які слід впровадити в системі державного регулювання економіки, її регіональних чи галузевих комплексах заради покращення (виправлення) ситуації аби повернути чи навпаки – розвинути інвестиційну привабливість, посилити дію чинників, які забезпечують високий рівень інвестиційної привабливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як становленню, так і подальшому розвитку теоретико-методичних засад формування й розвитку інвестиційної діяльності, інвестиційної привабливості та інвестиційного середовища регіону присвячені публікації таких науковців, як М. Вакулич [7, с. 76-86], Н. Демчук

[12, с. 37-42], О. Злотенко, Є. Рудніченко [10, с. 99-104], Л. Ляхович [8, с. 249-254], Т. Максимова, Н. Орлова [9, с. 64-69], В. Папп, М. Гобрей [11, с. 600-605] та ін. Однак, стосовно безпосередньо інвестиційної сфери, то моніторинг тут має ще більшу методико-прикладну значимість, виступаючи своєрідним «барометром» інвестиційного клімату, якості інвестиційного середовища, відповідно очікувань в сфері інвестиційної діяльності, що пов'язано як з темпами нарощення виробничих потужностей, оновленням основних засобів та модернізацією виробничих потужностей, так і з фінансуванням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, зокрема в реальному секторі економіки.

Метою статті є формування методології моніторингу інвестиційного середовища в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо моніторингу інвестиційної привабливості, то окремий важливий аспект – це централізований (в країні) підхід до започаткування, організації й здійснення такого моніторингу. Адже проведення його у всіх регіонах має значно вищу прикладну значимість, а ніж, до прикладу, в окремо взятій області чи на її територіях. Відтак, існування такої практики в економічно розвинених державах слід, беззаперечно, вважати позитивним кейсом, що дозволяє відстежувати якісно-структурні характеристики інвестиційного середовища не тільки в національній економіці загалом, але й у просторовому аспекті. Це водночас й індикатор розуміння й узгодження зв'язків регіонального й галузевого поступу територій.

З цих позицій доцільно вітати існування аналогічної практики й в Україні, коли на початку 2010-х років Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України формувався Рейтинг інвестиційної

привабливості регіонів. Методологія обчислення інтегрального індексу за кожною з областей передбачала підбір системи індикаторів за двома групами:

а) жорсткі фактори (природні ресурси; трудові ресурси (здоров'я, доступність, якість); інноваційний потенціал; географічне розташування; споживчий сегмент; бізнес-сегмент; інфраструктура);

б) м'які фактори (діловий клімат; правила та процедури (ефективність державних органів, адміністративні процедури, дотримання власності, корупція, податки та збори); відкритість влади; діловий оптимізм; успішний досвід [1]).

У першій групі дослідники опиралися на кількісні статистичні дані, тоді як у другій – на результати експертних оцінок. За разом із тим, достатньо широкий спектр як жорстких, так і м'яких факторів дає попередні підстави для висновку про високу якість і значний прикладний характер формування відповідного рейтингу.

Однак, як на нашу думку, це не так. По-перше, викликає питання врахування низки складових з-поміж жорстких факторів. До прикладу, природні ресурси. Якщо не враховувати чинник антропогенного впливу, наслідки природних й екологічних катаклізмів тощо, то рівень привабливості відповідної характеристики залишатиметься без змін. Крім того, виникає питання доцільності й потреби (за тієї, чи іншої структури економіки, а, відтак, й джерел спрямування інвестиційних ресурсів) в тих, чи інших природних ресурсах. Відтак, доречніше було б вести мову не про природні (водні і земельні), а про економічні чи ресурси виробництва, як от – сировинні, енергетичні, фінансові, бюджетні, інтелектуально-кадрові і т. п.

Інша складова – географічне розташування. Не заперечуємо важливості цього фактору інвестиційного середовища. Однак, також мало логічно розглядати його в статичній (яскравим підтвердженням цього стала війна, яка обумовила як релокацію бізнесу, так і переміщення промислового й логістичного потенціалу економіки України зі сходу на захід) та ізольовано (без тих змін, які відбуваються в макрорегіоні, у сусідніх областях, без міграційних тенденцій, збереження та розвитку людського капіталу і т. п.).

По-друге, ресурсно складним слід визнати процес збору і опрацювання значного масиву експертних оцінок, якими на той час мали бути охоплені 27 регіонів України (з властивою практично кожному з них специфікою в частині бізнес-клімату, відкритості влади та якості державного управління успішними практиками інвестування і т. п.) за 5-ма достатньо системними, а, відтак, багатофакторними структурними компонентами. На приклад, чого тільки вартє оцінювання сприятливості бізнес-середовища (коли Світовий Банк в таких цілях під час складання рейтингу *Doing Business* враховує 10 груп субіндексів). Зазначене ставить під істотний сумнів реалістичність і, відповідно, справедливість такого штибу оцінок.

По-третє, слабким місцем вітчизняної практики складання рейтингу інвестиційної привабливості регіонів, як на нашу думку, є також позбавлення увагою низки важливих аспектів. Скажімо – загальної макроекономічної й галузевої динаміки; обсягів і структури інвестування; тінізації економіки; системної корупції;

рейдерства; офшоризації податків та інвестицій; якості судової системи; структури та рівня фінансово-інвестиційних й інших ризиків і т. п.

Відтак, спробу інституціоналізації в Україні практики формування регіональних рейтингів слід вважати і позитивною і перспективною. Однак, відповідна методологія потребує свого істотного вдосконалення, у т. ч. на засадах вивчення міжнародного досвіду в цій сфері. Тим паче, світова практика має такий досвід. Так, компанією *BDO* та Гамбурзьким інститутом світової економіки (*HWI*) у 2018 р. було здійснено рейтингування 174 країн світу за індексом інвестиційної привабливості (*International Business Compass*). Враховувалися 3 групи індикаторів:

(1) економічні (обсяги доходу в розрахунку на одиницю населення, рівень боргових зобов'язань, інфляційні процеси та ін.);

(2) політичні (стабільність політичної ситуації, якість регулювання економіки, дотримання законодавства, відсутність корупції, безбар'єрність торгівлі та свобода інвестиційних процесів);

(3) соціокультурні (динаміка чисельності населення, рівень безробіття, тенденції в споживанні товарів і послуг, якість системи охорони здоров'я та освіти, ліберальність ринку праці).

Відтак, можемо констатувати значно простіший підхід з мінімальною чисельністю суб'єктивних чинників та достатньо чіткою зорієнтованістю на місткість внутрішнього споживчого ринку, стабільність процесів і спроможність держави контролювати перебіг макроекономічного поступу й інвестування. Однак, з іншого боку, такий спрощений метод скоріше орієнтований на розвиток або іншими словами аналізування інвестиційного середовища економічно розвинених держав, яким не властиві системні проблеми – перешкоди інвестиційної діяльності й активності. Відповідно, аспект відсутності аналізування, до прикладу, характеристик бізнес-середовища, ділового клімату, бізнес-очікувань, трендів загального макроекономічного поступу, системних вад побудови розвиненої ринкової системи господарювання та ін., на нашу думку, може вважатися слабким місцем аналізованого підходу до моніторингу інвестиційного середовища.

Саме з таких міркувань, у доповнення до цього рейтингу може використовуватися Рейтинг країн за рівнем інвестиційного ризику, що враховує такі аспекти ризику, як політичний (дестабілізація політичної системи країни та її інституцій, погіршення політичного режиму, зростання корупції, виникнення і посилення впливу геополітичних ризиків); економічний (зниження рівня чи значна диференціація доходів населення, ринковий, економічного зростання, фіскального й боргового навантаження) та правовий (якість функціонування системи державного управління, стійкість фінансового сектора, гнучкість грошово-кредитної політики, складність обслуговування державного боргу) [2].

На думку автора, слід погодитися з тим, що рівень ризику є тією безпосередньою детермінантою, яка позначається на схильності до інвестування в ту, чи іншу економіку / регіон світу / країни та, відповідно, має враховуватися під час моніторингу інвестиційного середовища. При тому, й компонування ризиків на

політичні, економічні й правові також не безпідставне, окрім, звісно, винятків війни та критичного загострення суспільної нестабільності, зовнішніх фінансово-економічних шоків, пандемій тощо.

Одразу зауважимо на тому, що врахування ризику окремим субіндексом в структурі інтегральної оцінки інвестиційного середовища певним чином «диктує умову» слідування, до прикладу, такій логіці, коли іншими компонентами аналізу слугуватимуть: «ресурсна забезпеченість регіону», «економічна ефективність та соціальна стабільність в регіоні», «наявність передумов і трендів до зростання регіональної економіки, внутрішнього ринку, посилення соціальної резильєнтності», «економічна безпека інвестиційного процесу». Йдеться про аспекти регіонального розвитку, що суміжні до політики нівелювання викликів, ризиків та загроз сталого розвитку регіону, його територій і громад.

Однак, важливо звертати увагу й на методичні підходи, застосовувані в інших визнаних світових рейтингах провідних міжнародних економічних організацій. Достатньо інформативним, у т. ч. з позиції якості інвестиційного середовища та інвестиційної привабливості національної економіки, можна вважати Рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Index*), що складається Всесвітнім Економічним Форумом – сукупністю партнерських науково-дослідних структур та недержавних організацій шляхом порівняння показників офіційної статистики (міжнародної і покрайно) та експертних висновків керівників провідних корпорацій. Примітно, що таке глобальне дослідження ведеться ще з 1979 року й на тепер вважається найбільш системним і комплексним, а, відтак, – максимально репрезентативним.

Вказане в тому числі підтверджується й тим, що під час аналізування й оцінювання враховується вельми широкий спектр індикаторів, підібраних за 12-ма групами субіндексів: (1) якість інститутів, (2) інфраструктура, (3) макроекономічна стабільність, (4) здоров'я і початкова освіта, (5) вища освіта і професійна підготовка, (6) ефективність на ринку товарів і послуг, (7) ефективність на ринку праці, (8) розвиненість фінансового ринку, (9) рівень технологічного розвитку, (10) розмір внутрішнього ринку, (11) конкурентоспроможність компаній, (12) інноваційний потенціал. Своєю чергою, кожен зі цих складників представлений низкою внутрішніх властивих їм параметрів – показників [3].

Таким чином, результати цього щорічного моніторингу дозволяють диференціювати країни за частковими параметрами та за інтегральним рівнем конкурентоспроможності національних економік, а, відтак, і рівня їх розвитку й міри привабливості в частині інвестування. Ретельний аналіз індикаторів на загал дає підстави стверджувати, що кожен зі субіндексів, враховуваних в рейтингу, є важливим у сенсі визначення інвестиційної привабливості тієї, чи іншої економіки світу.

З іншого боку, окремі компоненти індексу, як на позицію інвестиційного середовища, видаються менш інформативними. Мова, до прикладу, йде про здоров'я і освіту, ефективність на ринку праці та ін. Ці аспекти, беззаперечно, також важливі, однак доцільніше діа-

гностувати наявність та можливості залучення (у т. ч. з-зовні) потрібного (за обсягами й структурними характеристиками) інтелектуально-кадрового ресурсу.

При тому, проаналізувавши складники Індексу глобальної конкурентоспроможності, можна в непрямий спосіб ідентифікувати такі вагомі й перспективні відносно моніторингу інвестиційного середовища групові характеристики – субіндекси, як інфраструктурний (загальна інфраструктура (інфраструктурні галузі), виробнича й соціальна інфраструктура, середовище бізнесу, інфраструктура ринків, зокрема фінансового, інноваційна, інформаційна, критична, судова, антикорупційна інфраструктура), інституційно-правовий (відповідність господарського законодавства та законодавства в сфері захисту прав власності прогресивним практикам, спроможність влади, зокрема судової системи, відсутність системної корупції, стабільність законодавства та ринкових принципів державного управління і місцевого самоврядування), т. зв. «розвитковий» (наявність чітких трендів до зміцнення конкурентоспроможності національної / регіональної економіки, особливо на засадах цифрової трансформації та технологічної модернізації, поступу стратегічних і пріоритетних галузей, розвитку суспільства).

Власне, ці аспекти слугують «точками дотику» таких категорій, як «конкурентоспроможність країни» та «інвестиційне середовище» й мали б бути запозиченими до системи індикаторів – характеристик повноцінного моніторингу інвестиційного середовища регіональної економіки.

Доцільно звернути увагу й на Рейтинг за індексом економічної свободи (*Index of Economic Freedom*), який, починаючи з 1995 року, щороку обчислюється *Wall Street Journal* та *Heritage Foundation*. Інтегральний індекс тут компонується з таких 10-ти субіндексів, як свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода соціально-трудова відносин [4].

У цей ряд можна додати ще один вельми дотичний до аналізованого рейтинг, а саме – Індекс економічної свободи у світі (*Economic Freedom of the World, EFW*), що був запропонований та розраховується Канадським Інститутом Фрейзера. Згідно методичного підходу інтегральний індекс утворюється на основі значень таких компонент – субіндексів, як особистий вибір, добровільний обмін, координований ринками, свобода входу та конкуренції на ринках, захист людей та їх власності від агресії з боку інших [5]. Однак, на відміну від попередньої характеристики тут увага в більшій мірі прикута до інституту захисту права приватної власності особи на противагу свободи в бізнесі в цілому. За разом, потрібно розуміти, що такі аспекти, як правомірне і законне набуття прав на ті, чи інші активи, має бути підкріпленим належним правом на їх охорону та захист, недоторканість, а також їх використання у законний спосіб, у т. ч. у виробничо-комерційних цілях, в бізнесі, для подальшого нагромадження капіталу, матеріальних і нематеріальних активів, прав власності, які також під надійним контролем і це непорушні принципи відносин у суспільстві. Одночасно це й базисні умови якісного інвестиційного середовища, здорового інвестиційного клімату.

Як бачимо, аналізовані індекси мають чітко виражений характер щодо, з одного боку, захисту інвестицій та їх результатів, а, з іншого, – відображення легкості підприємництва як в цілому, так і в різних його сферах: збуту продукції, складності адміністрування та рівня фіскального навантаження, наявності / відсутності перешкод для фінансово-інвестиційних операцій, а також захищеності бізнесу від неправомірних дій третій осіб, надмірного адміністративного тиску, штучних перешкод на шляху отримання дозволів та погоджень, прозорості відносин з персоналом. Беззаперечно, що кожен з вказаних аспектів позначається й на якості інвестиційного середовища. Водночас, видається доцільним вважати, що у загальному ці характеристики, по суті, формують і визначають інституційно-правовий та безпековий компоненти моніторингу інвестиційного середовища в країні / регіоні.

Логічно, коли в доповнення будуть враховуватися й особливості, закладені під час формування Рейтингу за індексом легкості ведення бізнесу (*Ease of Doing Business Index*) Світового Банку. На сьогодні це вельми поширений інструмент аналізування середовища, сформованого в тому чи іншому регіоні, країні світу, на предмет його сприятливості для підприємництва і саме тому в значній мірі й для інвестицій. Вважається, що ці дослідження стали систематичними після опублікування Звіту Світового Банку про світовий розвиток у 2002 році. Слід зауважити, що після 20-ти річної практики формування й представлення результатів рейтингування у сфері легкості ведення бізнесу у 2023 році Світовий Банк змінив методологію та підходи до його обчислення. Ці зміни стосувалися переходу до більшої кількості субіндексів, а також застосування прозорішої і чітко визначеної процедури експертних оцінок, що на тепер включають мотивацію, вибрані індикатори, детальні анкети, параметри бенчмаркінгу, чіткі правила оцінювання й джерела отримання даних.

Вкажімо й на те, що над формуванням щорічного звіту працює біля 13 тис. експертів у понад 190 країнах світу, що є свідченням значних організаційних та фінансових ресурсів необхідних для здійснення такого штибу моніторингу, у т. ч. регіональних у межах великих за площею та чисельністю населення адміністративно-територіальних утворень країн. Однак, одночасно засвідчує можливість та необхідність здійснення такої роботи.

Індекс легкості ведення бізнесу включає широкий масив даних (індикаторів), що достатньо комплексно розкривають такі його субіндекси, як (1) складність відкриття бізнесу, (2) легкість отримання дозволів на будівництво, (3) доступність енергетичних систем, (4) якість системи реєстрації власності, (5) доступність кредитування, (6) захищеність прав й активів інвесторів, (7) фіскальне навантаження на бізнес, (8) доступність транскордонної торгівлі, (9) примусове виконання контрактів, (10) можливості вирішення проблеми неплатоспроможності.

Якщо розглядати визначені складові рейтингу з позиції доцільності їх врахування під час побудови структури складників моніторингу інвестиційного середовища, то окремі з них з боку крупного інвестора можуть видаватися не надто важливим й такими, що не створить реальних перепон на шляху до реалізації

масштабних інвестиційних проєктів за умови сприятливості інших більш важливих характеристик, факторів. Йдеться, до прикладу, про легкість відкриття нової компанії чи перереєстрації власності, доступність кредитування (коли інвестор фінансово спроможний) та транскордонної торгівлі. Відтак, ці аспекти більш характерні для мікро й малого бізнесу, відповідно, для інвестицій населення, трудових мігрантів, дрібних підприємців і т. п.

З іншого боку, легкість та швидкість проходження дозвільних і погоджувальних процедур, особливо під час проєктування, будівництва та введення в експлуатацію великих капіталомістких і тривалих в часі проєктів, в дійсності слугують прямим й дуже вагомим чинником під час ухвалення рішень про інвестування у тому, чи іншому регіоні. Фактично це або виробничо-ресурсна або інституційно-правова компонента в системі характеристик моніторингу інвестиційного середовища. Аналогічно й відносно доступності енергетичних систем для новостворюваних об'єктів (електро- та газифікації, водопостачання й водовідведення).

Дещо в меншій мірі, однак такими, що також мають вплив на ухвалення інвестиційних рішень, слід вважати такі аспекти, враховувані в аналізованому рейтингу, як якість системи реєстрації власності, захищеність прав й активів інвесторів, примусове виконання контрактів. Це ті принципи, на які в тому числі орієнтується здорове, економічно розвинене й конкурентне суспільство. Їх недотримання означає й відсутність «правил гри», відтак, призведе до демотивації зовнішніх інвесторів входить на такі нестабільні й непрозорі ринки, а внутрішнього інвестора до мотивації виведення капіталу з країни з подальшим ймовірним поверненням, однак через офшорні юрисдикції й зі максимальною тінізацією коштів. Очевидно, що це ознаки погіршення інвестиційного середовища. Однак, згадаймо про те, що такі аспекти в міжнародних рейтингах інвестиційного клімату, розвитку економіки тощо, як правило, не враховуються; вони просто не прийнятні для розвинених суспільств і економік. Але варто наполягати на тому, що для регіонів таких країн, як Україна, аспекти девіацій інвестиційного середовища мають обов'язково враховуватися, адже на нині це найбільш деструктивні фактори, які, власне, руйнують всю систему можливостей і стимулів, якою все ще характеризується і які є потенційними можливостями для економіки України і її регіонів, особливо на етапі повоєнної відбудови національного господарства й його інфраструктури.

Як вже неодноразово зазначалося, в сфері інвестування однією зі домінантів є захищеність прав власності. Йдеться про права власності у вигляді як інвестицій, що вкладаються, так і на створювані за рахунок них об'єкти, так і на прибутки, інші результати (права на інтелектуальну власність, інновації, технології, продукцію, знання, інтелектуально-кадровий ресурс тощо) інвестиційної діяльності. Саме тому акцентуємо увагу на ще одному рейтингу, а саме – Індексу прав власності (*The International Property Right Index, IPR*), що складається, починаючи з 2019 року, *Property Rights Alliance*. Інтегральний індекс цього рейтингу формується на основі аналізування індикаторів таких 3-х часткових субіндексів, як (1) правове і політичне середовище (незалежність судової системи, верховен-

МОНІТОРИНГ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА – це процес постійного періодичного спостереження за процесами і явищами, які відбуваються в економіці й суспільстві, системі державного управління, задля збору, опрацювання та використання сукупності чітко визначених кількісних і якісних даних

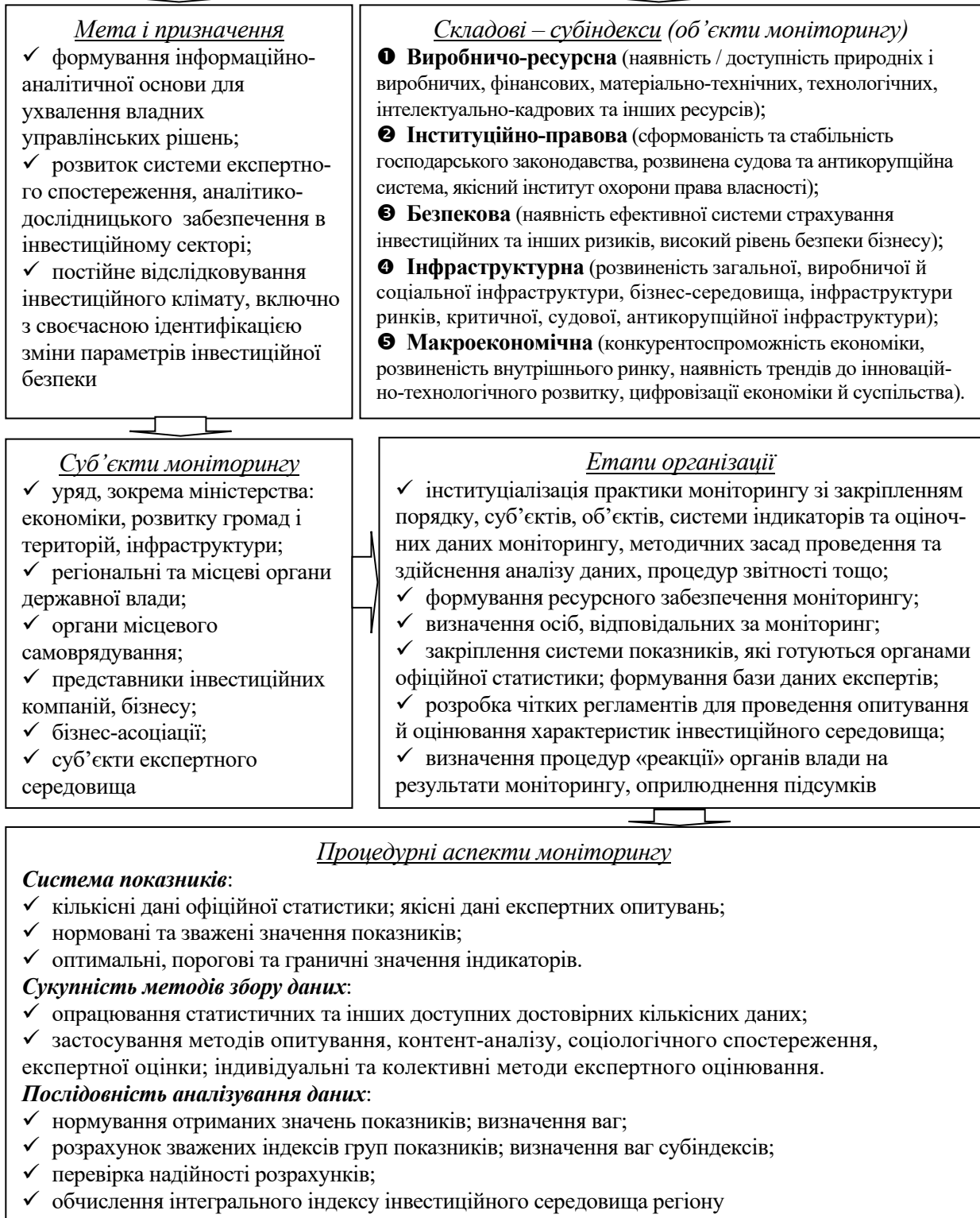

Рисунок 1 – Методико-прикладні засади моніторингу інвестиційного середовища регіону

Джерело: авторська розробка

ство закону, відсутність корупції); (2) права на фізичну власність (доступність правової охорони, якість системи реєстрації та захисту власності); (3) права на інтелектуальну власність (відсутність порушень прав у сфері інтелектуальної власності, рівень захищеності патентного права та якість охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в цілому) [6].

Таким чином, інституційно-правова складова, поряд з безпековою, виробничо-ресурсною, інфраструктурною й розв'язковою, стає однією зі провідних. Щоправда, більшість її аспектів, особливо в частині судової системи, тотальної корупції на вищих щаблях влади, якості державного управління на центральному рівні, розвитку ринку інтелектуальної власності функціонування системи її правової охорони і т. д., не матимуть регіональної специфіки. Відтак, в сенсі діагностики й надання конкретної оцінки рівня інституційно-правової складової якості інвестиційного середовища в регіоні врахування зазначених аспектів критично важливе, однак за для аналізування міжрегіональних диспропорцій і диференціацій щодо якості інвестиційного клімату, по суті, не має впливу.

Таким чином, на підставі вищевказаного можна узагальнити теоретико-методичні засади моніторингу інвестиційного середовища регіону як на рис. 1. Концептуально це процес постійного (систематичного) періодичного (найбільш оптимальний варіант – щорічного) спостереження за станом і динамікою низки провідних характеристик, чинників та умов, які безпосередньо чи опосередковано визначають схильність існуючих та потенційних інвесторів для здійснення інвестицій в регіональну економічну систему.

Власне, як на думку автора, головне завдання моніторингу в аналізованій сфері стосується підтримки ухвалення дієвих управлінських рішень, які базуються на досконалій інформаційно-аналітичній основі – системі якісних та кількісних характеристик стану інвестиційного середовища і їх динаміки. Відтак, важливими є як існуючі параметри інвестиційного середовища, так і їх динаміка. Однак, моніторинг може використовуватися і не як засіб тривалого відстеження явищ, а безпосередньо для одномоментного розпізнання входження системи чи її складових в кризу (у стан стагнації або економічної небезпеки). Саме результати моніторингу вкажуть на це і органи влади можуть своєчасно реагувати на такі ситуації.

Організація та впровадження моніторингу в практику регіональної політики стосується злагоджених і цілеспрямованих дій суб'єктів, відповідальних за регулювання в цій сфері.

А це владні структури (причому всіх рівнів, адже, як відомо, провідним суб'єктом регіональної політики

є безпосередньо органи центральної влади, а в інвестиційній сфері й поготів, бо від обсягів і структури інвестицій залежить не тільки місцевий економічний розвиток, але й галузевий та національного господарства загалом), представники бізнесу (в ідеалі – реального сектора економіки та середніх і великих підприємств з пріоритетних галузей економіки), інвестори (що мають досвід супроводу або ж безпосередньої реалізації інвестиційних проєктів у регіоні та на його території, обізнані з виробничо-ресурсним потенціалом краю, аспектами позитивних практик інвестування, а також з актуальною проблематикою і перешкодами інвестиційної діяльності в регіоні).

Висновки. Безпосередньо в інвестиційній сфері моніторинг інвестиційного середовища слугує важливою невід'ємною складовою аналізування якості та успішності державної політики в цій сфері, адже дозволяє формувати повноцінну інформаційно-аналітичну основу для ухвалення владних управлінських рішень, покращення системи експертного спостереження в інвестиційному секторі, відслідкування інвестиційного клімату, включно з своєчасною ідентифікацією зміни параметрів інвестиційної безпеки. Під моніторингом інвестиційного середовища регіону слід розуміти процес постійного періодичного спостереження за процесами і явищами, які відбуваються в економіці й суспільстві, системі державного управління, задля збору, опрацювання та використання сукупності чітко визначених кількісних та якісних даних за такими складовими характеристиками середовища, як (1) виробничо-ресурсна, (2) інституційно-правова, (3) безпекова, (4) інфраструктурна та (5) макроекономічна.

Запровадження на регіональному рівні моніторингу інвестиційного середовища передбачає послідовне поетапне проходження наступних процедурних етапів: інституціалізація практики моніторингу зі закріпленням порядку, суб'єктів, об'єктів, системи індикаторів та оціночних даних моніторингу, методичних проведення та здійснення аналізу даних, процедур звітності тощо; формування ресурсного забезпечення моніторингу; визначення осіб, відповідальних за моніторинг; закріплення системи показників, які готуються органами офіційної статистики; формування бази даних експертів; розробка чітких регламентів для проведення опитування й оцінювання характеристик інвестиційного середовища; визначення процедур «реакції» органів влади на результати моніторингу, оприлюднення підсумків.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є удосконалення методики аналізування та обґрунтування засобів з нівелювання загроз модернізації логістичних систем у бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Київ : Київський міжнародний інститут соціології; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2013. 356 с.
2. Country risk map 2023. URL: <https://www.visualcapitalist.com/investment-risk-by-country-map/>.
3. The Global Competitiveness Index. URL: <https://www.imd.org/reports/annual-report/2023/world-competitiveness-center/>
4. Heritage Foundation. Index of Economic Freedom. 30-th Edition. URL: <https://www.heritage.org/index/>
5. Fraser Institute. Economic Freedom. URL: <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom>
6. Property Rights Alliance. International Property Right Index 2023. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>
7. Вакуліч М.М. Моніторинг інвестиційного клімату економіки України. *Економічний Нобелівський вісник*. 2014. № 1 (7). С. 76–86.

8. Ляхович Л.А. Моніторинг інвестиційних проєктів підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 5 (31). С. 249–254.
9. Орлова Н.С., Максимова Т.В. Механізм організації системи моніторингу інвестиційної політики сталого розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 64–69.
10. Злотенко О.Б., Рудніченко Є.М. Система моніторингу економічної безпеки інвестиційної діяльності промислового підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 41. С. 99–104.
11. Папп В.В., Гобрей М.В. Шляхи вдосконалення механізму формування інвестиційного клімату в регіонах країни (на прикладі Закарпатської області). *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 600–605.
12. Демчук Н.І. Індикатори і критерії ефективності інвестицій та інвестиційного забезпечення харчових підприємств. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2017. Т. 28 (67). № 2. С. 37–42.

References:

1. Investment attractiveness rating of regions. (2013) Kyiv: Kyiv International Institute of Sociology; Institute of Economic Research and Political Consultations, 356 p.
2. Country risk map 2023. Available at: <https://www.visualcapitalist.com/investment-risk-by-country-map/>
3. The Global Competitiveness Index. Available at: <https://www.imd.org/reports/annual-report/2023/world-competitiveness-center/>
4. Heritage Foundation. Index of Economic Freedom. 30-th Edition. Available at: <https://www.heritage.org/index/>
5. Fraser Institute. Economic Freedom. Available at: <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom>
6. Property Rights Alliance. International Property Right Index 2023. Available at: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>
7. Vakulych M. M. (2014) Monitoring the investment climate of the economy of Ukraine. *Economic Nobel Herald*, no. 1 (7), pp. 76–86.
8. Lyakhovich L. A. (2012) Monitoring investment projects of enterprises. *Innovative economy*. no. 5 (31). pp. 249–254.
9. Orlova N. S., Maksimova T. V. (2016) The mechanism of organization of the system of monitoring the investment policy of sustainable development in Ukraine. *Investments: practice and experience*, no. 1, pp. 64–69.
10. Zlotenko O. B., Rudnichenko E. M. (2019) System of monitoring economic security of investment activities of an industrial enterprise. *Black Sea Economic Studies*, is. 41, pp. 99–104.
11. Papp V. V., Gobrei M. V. (2018) Ways to improve the mechanism of formation of the investment climate in the regions of the country (on the example of Zakarpattia region). *Economy and society*, is. 16, pp. 600–605.
12. Demchuk N. I. (2017) Indicators and criteria of investment efficiency and investment support of food enterprises. *Academic notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Economics and management*, vol. 28 (67), no. 2, pp. 37–42.

Boiko Ruslan

Lviv University of Trade and Economics

DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT ENVIRONMENT MONITORING METHODOLOGY IN THE REGION

The article focuses on the problems of the regional policy of development of investment activity in the region through the formation of a favorable investment environment. It is argued that its formation and implementation is based on the results of appropriate monitoring. Therefore, the purpose of the study is to develop a methodology for monitoring the investment environment in the region. The definition of the concept of "investment environment monitoring" of the region is given. The following components – characteristics of the investment environment, such as (1) production-resource, (2) institutional-legal, (3) security, (4) infrastructural and (5) macroeconomic, are defined. Procedural stages of monitoring the investment environment of the region have been identified, including the institutionalization of monitoring practices, the identification of persons responsible for monitoring, the establishment of a system of indicators, the formation of a database of experts, the development of clear regulations for conducting a survey and evaluating the characteristics of the investment environment, etc. A methodology scheme for the region's investment environment has been developed. It was established that directly in the investment sphere, monitoring the investment environment serves as an important integral component of analyzing the quality and success of state policy in this sphere, because it allows forming a full-fledged information and analytical basis for making authoritative management decisions, improving the system of expert observation in the investment sector, monitoring investment climate, including timely identification of changes in investment security parameters. It has been proven that the main task of monitoring concerns the support of the adoption of effective management decisions, which are based on a perfect information and analytical basis – a system of qualitative and quantitative characteristics of the state of the investment environment and their dynamics. Therefore, both the existing parameters of the investment environment and their dynamics are important.

Key words: region, regional policy, investment, investment environment, investment climate, analysis method, monitoring.

JEL classification: E22, O16, R11